

posebice s teološkog motrišta. Na taj se način može ostvariti i autoričina želja, naime da ova knjiga »potakne čitatelje

da sami urone u one vjerske i duhovne svjetove koje im umjetničke slike na tako zadivljujući način otvaraju«.

Ivan Karlić

**Šimun BILOKAPIĆ, *Ne zlostavljaj da dugo živiš i dobro ti bude na zemlji*,
Franjevačka provincija Presvetog Otkupitelja – Služba Božja, Split, 2020., 319 str.**

Knjiga pod naslovom *Ne zlostavljaj da dugo živiš i dobro ti bude na zemlji* objavljena je sredinom 2020. godine u izdanju Franjevačke provincije Presvetog Otkupitelja kao 75 knjiga u nizu Biblioteke »Služba Božja«. Autor knjige je splitski moralni teolog i bioetičar, svećenik i franjevac Šimun Bilokapić, profesor na Katoličkome bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Splitu.

Knjiga obuhvaća tristo devetnaest numeriranih stranica. Ukoričena je tvrdim uvezom koji na naslovnoj strani ističe ime autora, dobro uočljiv naslov te sliku četveročlane obitelji u negativu na blijedo narančastoj pozadini, dok se boja na dnu naslovnice, koje figurira kao tlo pod nogama, podudara s crnom bojom negativa same obitelji. Grafičko oblikovanje naslovnice vjerojatno se vodilo crnim značenjem i mračnim smislom nasilja, ovdje posebno nasilja u obitelji, pa se članovima obitelji ne vide lica, kao najistaknutija i najrječitija prisutnost ljudske osobe, nego se samo vide crne konture tijela. Kao da se tim upadnim crnilom htjelo poručiti da se knjiga bavi jednom od najcrnijih dimenzija ljudskog i obiteljskog života – nasi-

ljem, te da njegovo događanje, a naročito sustavno zataškavanje i relativiziranje nasilja u svetištu života kakvo je obitelj, lišava članove njihove autentičnosti, to jest samog lica ljudske osobe na kojem ona objavljuje samu sebe i ulazi u socijalne odnose i dijalog s drugima. Pored toga, naslovnica sugerira da se obitelj u pokretu nalazi u šetnji nekom livadom o zalasku suncu, to jest u trenutcima sutona i dolaska mraka, sugerirajući time da je nasilje mračna strana ljudskog i obiteljskog život, da ono ne pripada svjetlu dana ni, figurativno rečeno, svjetlu ljudskog i obiteljskog života, nego kao svjesno počinjeno zlo ulazi u tamne mračne strane ljudske osobe. Zlo je neupitno tama koja ljudsku osobu zastire i ocrnjuje. Zlo je uistinu mračna sila koja ljudsku osobu umanjuje i ponižava.

Držimo da je naslov knjige *Ne zlostavljaj da dugo živiš i dobro ti bude na zemlji* sasvim umjesna kombinacija i primjerena modulacija riječi sadržanih u petoj zapovijedi Dekaloga »Ne ubij!« i četvrtoj zapovijedi »Poštuj oca i majku da dugo živiš i dobro ti bude na zemlji!«. Naslov knjige je pogođen i sasvim

odgovara sadržaju. Štoviše, naslov odašilje jasnu i nedvosmisleni parenetsku poruku, to jest opomenu i poziv da zlo nasilja u obitelji treba izbjegavati. Prva stranica knjige figurira kao unutrašnja naslovnica, na drugoj stranici nalazi se *Impressum*, na trećoj ime autora, naslov, mjesto i godina, na petoj se nalazi posveta, a onda slijedi pregled sadržaja knjige (7-9).

Autor je knjigu podijelio na dva glavna dijela. Nakon općega opširnog uvoda (11-18) u kojem pojašnjava naslov, izbor teme, motive i tijek izlaganja, autor u prvom dijelu knjige pod naslovom *Zlokobno lice obiteljskog nasilja. Fenomenološko-semantički pristup* (9-141) donosi sustavni prikaz fenomena obiteljskog nasilja s posebnim kritičkim osvrtom na brojne jezične inačice, odnosno konstrukcije koje (ne)svjesno prikrivaju ili pristrano razotkrivaju zlo nasilja u obitelji, kao i na suvremene društveno-kulturalne dinamike koje stvaraju ozračje beskompromisnog prikazivanja, razobličavanja, prijavljivanja i otvorenog suočavanja s brojnim izazovima nasilja u obitelji.

U drugom dijelu knjige pod naslovom *Nasilje u obitelji izaziva i propituje teoriju i praksu Crkve. Obveza Crkve: čuti, razumjeti, vrednovati, djelovati* (143-284) autor se hrabro i rasterećeno upušta u sustavno kritičko vrednovanje držanja i odnosa Crkve prema nasilju u obitelji, uvažavajući pritom osnovne postavke crkvenog nauka o obitelji kao i današnje isticanje važnosti i prioriteta obi-

teljskog pastoralala. Pritom bi bilo logički neutemeljeno, a pastoralno doslovno vratolomno, zatvarati oči pred činjenicama i razmjerima obiteljskog nasilja u svjetlu vjere i kršćanske etike. Logički bi bilo neutemeljeno zato što upravo teologija općenito i moralna teologija posebno kao nijedna druga znanost jasno i nedvosmisleno ističu čovjekovu grešnu narav i posljedice koje odatle proi- zlaže za život svakog pojedinca i svake zajednice. Stoga bi bilo apsurdno misliti da je obiteljska zajednica, kao bogomdana temeljna stanica društva, kao svetište života i kao škola potpunije čovječnosti, upravo kao kućna Crkva pošteđena djelovanja grijeha u članovima obitelji kao vjernicima. Upravo zato bi bilo, i jest, pastoralno vratolomno baviti se vjerskim, duhovnim i moralnim životom pojedinih članova i obiteljske zajednice u cjelini, zanemarujući pritom ono što ih najviše muči i sputava, što truje njihove obiteljske odnose te pridonosi kidanju i doslovnom uništavanju obiteljskih veza i same obitelji. Ukratko, obiteljski pastoral treba izbjegći napast zatvaranja očiju pred slabijima i žrtvama nasilja, prešutnog svrstavanja na stranu jačega i počinitelja nasilja, a sve to pod krinkom zaštite obitelji i obiteljske privatnosti. Jednostrana ili pristrana zaštita obiteljske privatnosti neminovno podržava i produžava kulturu nasilja. Nažalost, upravo se to događalo i s fenomenom svećeničkog seksualnog zlostavljanja djece i maloljetnika, a razmjeri sramote i zločina su nam do-

bro poznati. Pastoralna praksa koja se iz bilo kojih motiva prometne u sredstvo nijekanja, ušutkivanja, potiskivanja, zataškavanja i prešućivanja činjenica obiteljskog nasilja ne bi se više ni pod razno smjela smatrati pastoralom. Autor je u tom pogledu posve jasan i nedvosmislen.

Prvi dio knjige podijeljen je u šest odjeljaka ili poglavlja, čime nije postignuta samo veća preglednost knjige nego primjereno posloženi sadržaj s logički strukturiranim tijekom izlaganja, prikladnom racionalnom argumentacijom i obradom teme u skladu sa zahtjevima suvremenih znanstvenih istraživanja obiteljskog nasilja. Autor je, dakle, u prvom dijelu knjige otvoren drugima, to jest slijedi nužan i nezaobilazan interdisciplinarni pristup te od njih prima brojne korisne uvide i poticaje, učeći pritom što uopće fenomenologija obiteljskog nasilja podrazumijeva i predstavlja u današnjem svijetu. Nakon kratkog uvoda (str. 19 u prvom odjeljku pod naslovom *O obitelji* (22-35) autor predstavlja i analizira pojam i definiciju obitelji, zatim kritički propituje neke suvremene promjene obiteljskih odnosa i života, stavljajući svoja promišljanja u kontekst suvremenog sraza takozvane kulture života i kulture smrti. Autor ne ostavlja nikakva prostora sumnji da su obitelj i obiteljski život općenito bogomdane stvarnosti koje valja brižno čuvati i angažirano sačuvati od svih destruktivnih, podjednako nutarnjih i vanjskih, tendencija i zala. U drugom odjelj-

ku pod naslovom *O nasilju* (36-48) autor predstavlja i kritički propituje pojam i narav nasilja, upućujući čitatelja na dvije podvučene dvojbe. Prva se odnosi na istinske uzroke nasilja, dakle propituje antropološko-etički status nasilja kao takvoga. Druga se odnosi na društveno-povijesne uzroke, odnosno poglede na nasilje koji se oslanjaju na pojmove normalnog i nenormalnog ponašanja. Autor je izoštreno svjestan da etičko vrednovanje nasilja ne može nikad podržati zlo zaogrnuo u ruho konvencionalne društvene normalnosti. Ljudsko nasilje svoj uzrok ima u grijehom ranjenoj ljudskoj naravi te je bez vanjske intervencije milosti otkupljenja jednostavno neiskorjenjivo iz ljudskog života. Stoga ljudsko nasilje u obitelji, odnosno među članovima obitelji, ne predstavlja neki nov i dosad nepostojeć i nepoznat oblik nasilja, nego predstavlja staru čovjekovu boljku koja u suvremenom društvu sve više dolazi do izražaja, prepoznaje se i javno prokazuje, o njemu se otvoreno govori. Događa se svojevrsni paradoks o njemu će autor opširno progovoriti u drugom dijelu knjige. Neka već sada bude spomenuto da je Crkva, koja na temelju božanske objave biranim riječima govori o obitelji i obiteljskom životu, imala poteškoća, prije i danas, sustavno se suočiti i razobličiti izazove obiteljskog nasilja. Na svu sreću, umjesto nje tu su neizostavnu zadaću izvršili drugi, od predstavnika civilnih udruga i pojedinaca preko znanosti do državnih struktura. U trećem odjeljku prvo-

ga dijela knjige pod naslovom *O obiteljskom nasilju* (49-68) autor sasvim očekivano i opravdano sparuje pojmove obitelji i nasilja u sintagmu obiteljskog nasilja. Autor otvoreno i kritički progovara o fenomenu obiteljskog nasilja ili nasilja u obitelji, to jest među samim članovima, te predstavlja njegove pojave i upućuje na njegovu pravu definiciju. Autor pritom ne preskače i zaobilazi delikatna pitanja zakamuflirana u podvučene mitove, stereotipove i predrasude o obiteljskom nasilju. U četvrtom odjeljku naslovljenom *O teorijama obiteljskog nasilja* (69-85) autor predstavlja i kritički propituje neke suvremene teorije obiteljskog nasilja ili, preciznije, neke njihove aspekte. To čini više radi informacije, nego radi njihova sustavnog vrednovanja u svrhu prepoznavanja najprije nego među njima. Posrijedi je samo kratki osvrt, ali i to je dovoljno da se vidi kako autor ništa ne prepušta slučaju, odnosno kako je dobro upoznat sa svim aspektima istraživane teme. U petom odjeljku pod naslovom *Oblici, vrste i tipovi obiteljskog nasilja* (86-126) autor najprije propituje vrste i oblike obiteljskog nasilja, a onda sasvim otvoreno i bez uljepšavanja predstavlja bolnu tipologiju koja obuhvaća najprije nasilje nad djecom u obitelji, zatim nasilje među bračnim partnerima ili bračno nasilje, potom nasilje među obiteljskim potomcima, to jest među samom djecom te na kraju nasilje nad starijim članovima obitelji. Budući da se često stječe dojam kako su obiteljski nasilnici isključivo

muškarci, kao muževi, očevi i takozvane glave obitelji, autor sasvim opravdano i primjereno progovara o nasilju nad muškarcima u obitelji koje je često zanemarivano i prešućivano, a redovito je uvjetovano pristupima i pobudama onih koji javno prokazuju i ukazuju na obiteljsko nasilje. U posljednjem šestom odjeljku prvog dijela pod naslovom *Intervencija i prevencija nasilja u obitelji* (127-141) autor progovara o uvjetima i mogućnostima te vrstama, osobama i ustanovama prevencije obiteljskog nasilja. U nastavku obazrivo i razborito skreće pozornost na neke izazove i poteškoće intervencije izvana u obitelj koja je ranjena nekim oblikom ili oblicima nasilja.

Drugi dio knjige podijeljen je u četiri odjeljka ili poglavlja. Već je istaknuto da je taj dio posvećen odnosima Crkve i obiteljskoga nasilja. Nakon uvođa (145-146) slijedi prvi odjeljak pod naslovom *Crkva pred licem obiteljskoga nasilja* (147-184) u kojem autor rasterećeno i vedro, dakle bez preuzetnih apologetskih namjera, progovara o svim izazovima koje obiteljsko nasilje stavlja pred Crkvu, njezinu vjeru, nauk i naročito pastoralnu praksu. Autor zapravo samu Crkvu stavlja pred lice obiteljskog nasilja, neumorno inzistira da ne smije zatvarati oči, nego da se snagom svojeg evanđeoskog poslanja suoči s obiteljskim nasiljem, da ga svjetlom vjere prokaže, raskrinka i osudi te svoje pastoralno djelovanje nadahne sviješću da je obiteljsko nasilje realna stvarnost suvremene obitelji i da ponudi prikladne

pastoralne lijekove kako bi se obiteljsko nasilje najprije spriječilo, onda liječilo i na koncu izliječilo. Autor uspješno pokušava dati odgovor na pitanje zašto je Crkva šutjela o obiteljskom nasilju, a zašto danas više ne smije šutjeti. Crkva treba čuti i pažljivo saslušati, a ne zatvarati uši i prečuti bolne krikove žrtava obiteljskog nasilja. Crkva treba razumjeti uzroke, pravu narav, oblike, vrste i razmjere obiteljskog nasilja, jer u igri nije bilo što, nego vrijednosti ljudskog života, obitelji i obiteljske zajednice. Crkva, nadalje, treba ispravno vrednovati obiteljsko nasilje, a to podrazumijeva da svoje teološko-antropološke, moralno-teološke i pastoralno-liturgijske postavke osuvremeni psihološkim, sociološkim, pedagoškim i medicinskim spoznajama i uvidima. Posrijedi je ono isto na čemu Crkva neprestano inzistira, a to je cjelovita spoznaja ljudske osobe kao preduvjet ispravnog razumijevanja osobe u bračnom i obiteljskom životu i odnosima. Prema tome, izazovima obiteljskog nasilja Crkva treba pristupati interdisciplinarno. Crkva na kraju, naglašava autor, treba i djelovati, a vlastito crkveno djelovanje uvijek je pastoralno. U tom smislu autor opširno predstavlja i kritički analizira dokumente Konferencije katoličkih biskupa SAD-a iz 1992. godine (156-164), Konferencije biskupa sjeverne Kanade iz 1996. godine (164-174) i Konferencije katoličkih biskupa Viktorije (Australija) iz 2016. godine (174-175) koji otvoreno i kritički progovaraju o zlu obiteljskog nasilja te zahti-

jevaju da se cijela mjesna Crkva, po-djednako svi vjernici i ustanove, stavi u službu prevencije obiteljskog nasilja te prikladnog liječenja obiteljskih rana uzrokovanih nasiljem. Dakle, da širom otvore svoje oči, srca i pameti za pastoralno sprečavanje, prepoznavanje, prokazivanje i liječenje nasilja u obitelji. Na kraju autor predstavlja i na svjetlo dana iznosi vrijedne poticaje i smjernice postsinodalne apostolske pobudnice *Amoris laetitia* o ljubavi u obitelji pape Franje iz 2016. godine za odvažno pastoralno suočavanje s izazovima obiteljskog nasilja na razini opće Crkve. Budući da su svećenici vlastiti i glavni nositelji pastoralne službe u Crkvi, autor u nastavku, dakle nakon što je istaknuo neke važne primjere i dokumente živoga crkvenog učiteljstva o obiteljskom nasilju, u drugom odjeljku drugog dijela knjige pod naslovom *Svećenik pred licem obiteljskega nasilja* (185-214) donosi poticajna i odmjerena promišljanja o odgovornostima i zadaćama svećenika pred izazovima nasilja u obitelji. S tom temom usko je povezana tema koju autor obrađuje u trećem odjeljku pod naslovom *Specifična pitanja vezana uz nasilje u obitelji* (215-260), kao što su zamršena pitanja osobne odgovornosti, sakramentalne ispovjedne tajne, delikatnih situacija razvoda i rastave braka, mučnih ubojstva zlostavljača, neprihvatljivog tjelesnog kažnjavanja djece, dilema pred izborom obitelji ili djeteta, praštanja i pomirenja te neprimjerenog idealiziranja obitelji koji stvaraju neprikladne obiteljske moral-

ne modele. Autor jasnim i nedvosmislenim jezikom govori o veličini i razmjerima svećeničke odgovornosti u suočavanju s nasiljem u obitelji. U posljednjem, četvrtom, odjeljku pod naslovom *Nasilje u obitelji kao trajni izazov teoriji i praksi Crkve* (261-284) autor sasvim otvoreno i primjereno progovara o nasilju u obitelji kao doktrinarnom i pastoralnom izazovu, inzistirajući na ispravljanju štetnih vjerovanja, pogrešnih teoloških postavaka odnosa među spolovima i između autoriteta i podložnika te nastranog shvaćanja patnje i trpljenja. Autor se ne usteže pozvati Crkvu da osluškuje dobronamjerne glasove koji dolaze izvan Crkve, kao i na potrebu kritičkog preispitivanja i ispravnog razumijevanja nasilja u sakramentima i drugim liturgijskim činovima. Autor je svjestan da se u suočavanju s izazovima nasilja u obitelji često suočava sa situacijama koje nisu ni lako ni jednostavno rješive, ali to ne smije obeshrabriti niti stati na put dosljednom sprečavanju, prokazivanju i liječenju svih rana uzrokovanim nasiljem u obitelji.

Autor knjigu završava Zaključkom (185-187) u kojem daje nekoliko korisnih savjeta, odnosno smjernica za konkretno djelovanje. Pred kraj knjige nalazi se opsežna bibliografija (289-305) u kojoj autor donosi popis izvora, poglavito relevantnih i novijih dokumenata živoga crkvenog učiteljstva, zatim popis korištene i konzultirane literature, oko dvjesto jedinica, a na kraju se nalazi i popis dokumenata i literature na

mrežnim stranicama. Na samom kraju knjige nalazi se objedinjeno Kazalo imena i pojmova (307-319). Svakako valja naglasiti da je knjiga pisana u skladu sa zahtjevima znanstvene metodologije, što potvrđuje opsežan kritički aparat u obliku bilježaka, njih ukupno tristo dva-deset i sedam, smještenih u dnu stranica u kojima autor navodi izvore i literaturu, upućuje na sekundarnu i konzultiranu literaturu te po potrebi katkada pojašnjava i komentira pojmove i sadržaje u tekstu te donosi citate i izjave drugih autora ili dokumenata.

Pažljivim čitanjem sadržaja i postupnim upoznavanjem glavnog tona autorova pristupa toj delikatnoj, bremenitoj i, ipak, mučnoj temi, kao i dubljim ulaženjem u njegova promišljanja, kritičke analize i podastrte argumente, držimo da nije pretjerano konstatirati da pred sobom imamo pionirsko djelo na polju hrvatske katoličke moralne teologije i bioetike o nasilju u obitelji. Nije poznato da je itko dosad, služeći se teološkim alatima i svjetlom vjere, tako temeljito i sustavno istražio, obradio i predstavio bolni fenomen nasilja u obitelji, rasvjetljavajući ga i, dakako, razobličavajući u svim njegovim dimenzijama kao što je to učinio Šimun Bilokapić u ovoj knjizi. Zajedno s autorom imamo priliku upoznati dramatične i zastrašujuće strane i razmjere obiteljskog nasilja, bilo kao голу činjenicu, bilo kao rasprostranjenu pojavu, bilo kao izazov za vjeru i Crkvu te za pastoralno djelovanje. Naime, činjenice nasilja u obi-

telji na svjetlo dana iznose brojna proturječja i paradokse u odnosu na stanje otkupljenog i krsnom milošću obnovljenog čovjeka. Autor se bez ikakve prikri-vene apologetske namjere, posve otvoreno i istinoljubivo, a kako to i priliči znanstveno-teološkom istraživanju, s akribijom iskusnog i vrsnog katoličkog moralnog teologa i bioetičara uhvatio u koštac s činjenicama, kritičkim analizama i teološko-moralnim vrednovanjima jednog od najpodmuklijih i najrazornijih zala općenito – nasilja u obitelji iz koje, može se s doslovno i preneseno reći, sve potječe. Autor je rezultate svojih istraživanja izložio na temelju izvora moralne teologije i katoličkoga moralnog nauka, posežući također i za provjerenim znanjima i spoznajama drugih znanosti, činjenica koja ovom djelu daje nezaobilazan i nužan interdisciplinarni, upravo bioetički, karakter.

Već je starozavjetni mudrac konstatirao *Nihil novi sub sole* – Ništa novoga pod suncem. U tom smislu zlo obiteljskog nasilja nije novog datuma. Ono što se može smatrati novim, a što autoru predstavlja glavnu motivaciju i nadahnuće, jest produbljenija i izoštrena svijest o nepovredivom dostojanstvu svake ljudske osobe, na što je skrenuo pozornost Drugi vatikanski koncil: »Dostojanstvo ljudske osobe u ovo naše doba iz dana u dan sve više prodire u svijest ljudi« (*Dignitatis humanae*, 1). Dozrijevanje i širenje svijesti o dostojanstvu svake ljudske osobe te na tom dostojanstvu utemeljenim neotuđivim ljudskim

pravima i slobodama, kao i svijest o apsolutnoj nepovredivosti ljudskog dostojanstva, omogućili su i stvorili ozračje i vrijednosne pretpostavke da danas jednostavnije i učinkovitije, *sine ira et studio*, te dobronamjerno i istinoljubivo, prepoznajemo dubinu, visinu, širinu i dužinu zla obiteljskog nasilja.

Autor se u knjizi otkriva kao zreo i odgovoran zagovaratelj i promicatelj izoštrene i produbljene svijesti o dostojanstvu svake ljudske osobe, napose u okrilju obitelji koju s pravom držimo svetištem života i kućnom Crkvom (*Ecclesia domestica*). Na temelju izvrsnog poznavanja teologije grijeha i intimnih struktura grijeha autor uspijeva odvažno, otvoreno i nedvosmisleno razobličiti podjednako sve vidljive i nevidljive, opažajne i prikrivene, nutarnje i vanjske, velike i male te stare i nove dimenzije obiteljskog nasilja u svjetlu otvorenog razuma i glavnih izvora katoličke moralne teologije i bioetike. U tom zahtjevnom i delikatnom pothvatu autoru ništa nije izmaklo izoštrenom pogledu i kritičkom osvrtu. Na način i u maniri pedantnoga moralnog teologa i znanstvenika te vrsnog učitelja i pedagoga autor razborito upoznaje čitateljicu i čitatelja s mračnim strukturama grijeha obiteljskog nasilja te ih odgovorno prati na putu zamršenih i dramatičnih labirinata takve vrste nasilja. Autor neumorno poziva sve ljude dobre volje, podjednako vjernike i nevjernike, a naročito odgovorne, na zaštitu i promicanje dobrobiti i prosperiteta obitelji i obiteljske zajednice, da poduzmu sve kako

bi se obiteljsko nasilje, ako već ne utopij-ski iskorijenilo, onda svakako učinkovi-to preveniralo, iskreno priznavalo, be-zuvjetno prokazivalo i osudilo te pri-kladno liječilo i vidalo rane uzrokovane nasiljem u obitelji. Autor se u ovoj knji-zi istodobno otkriva kao dobar pozna-vatelj fenomena obiteljskog nasilja, kao zreli predstavnik i promicatelj katolič-koga teološko-moralnog realizma i kao bioetički stručnjak koji umije okoristiti

se prednostima interdisciplinarnog pri-stupa.

Kao pionirsko djelo ova knjiga već samom tom činjenicom preporučuje sa-mu sebe cijenenom čitateljstvu, a naro-čito onima koji obnašaju crkvene službe. Ovo je knjiga najprije i njima namijenje-na. *Tolle et lege!* Autoru valja iskreno če-stitati na pionirskom djelu te zahvaliti na neupitnom obogaćenju hrvatske mo-ralne teologije i bioetike.

Tonči Matulić

José Lucas BRUM TEIXEIRA, *Poetics and Narrative Function of Tobit 6* (egzegetska analiza Tobijina puta iz Ninive u Ekbatanu), Berlin, 2019., 326 str.

Autor je svećenik nadbiskupije Maringá u Brazilu jer u Proslavu zahvaljuje nad-biskupu Anuaru Battisti za vrijeme i po-dršku tijekom istraživanja, a on je vo-dio tu nadbiskupiju od 20. lipnja 1998. do 20. studenog 2019. godine. Knjiga je egzegetska disertacija na Papinskom bi-blijskom institutu u Rimu, rađena pod vodstvom profesora Luke Mazzinghija i obranjena 20. svibnja 2017. godine. Au-tor ju je dvije godine dorađivao za tisak. U uvodu ističe kako je u posljednjih tri-desetak godina među bibličarima porastao interes za Knjigu o Tobiji te u do-kaz navodi dva rada s pregledom istra-živanja, a izvještaj o putovanju mladoga Tobije je veoma značajan na razini za-pleta, likova i ideja. Na početku izno-si grčki tekst i engleski prijevod Tob 6, a u prvom poglavlju obrađuje generalnu sliku te deuterokanonske knjige, ističu-

ći da anonimni autor povezuje zabavu i pouku, ali je knjiga u konačnom obliku »sašivena« od puno izvora (5-42).

Slijedi literarna analiza Tob 6 kao izvještaja o putovanju (45-67) u kojoj je građa razdijeljena na tri odsjeka: ulov neobične ribe (6,3-6), dijalog neiskusnog Tobije i pratioca (6d-9), drugi dijalog dvojice suputnika (10-18). Autor se slaže s njemačkom protestantskom bibličar-kom Helen Schüngel-Straumann (*Tobit*, Freiburg, 2000.) da je Tob 6 po književ-noj vrsti didaktička zgoda o putovanju. Iz razgovora postaje razvidna promjena cilja putovanja: nije više podizanje obi-teljskog novca u Ragesu, nego ženidba mladića Sarom kao pripadnicom židov-skog naroda u Ekbatani. Narator poka-zuje da ne zna kako je Ekbatana udalje-na 482 km od Ninive, niti mu je stalo do točnih povijesnih podataka.